Valiokunnan lausunto PeVL 10/2018 vp– E 96/2017 vp

Perustuslakivaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: EU:n kehittäminen; institutionaaliset kysymykset

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: EU:n kehittäminen; institutionaaliset kysymykset (E 96/2017 vp): Perustuslakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 6/2018 vp — E 96/2017 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Heini Huotarinen, oikeusministeriö
- maaneuvos Katrin Sjögren, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- ministeri Nina Fellman, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- hallinto- ja kehityspäällikkö Dan E Eriksson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- oikeudellinen asiantuntija Anna-Lena Sjöberg, Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- apulaisprofessori Janne Salminen

Viitetiedot

Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta aiemmin lausunnon PeVL 59/2017 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Valtioneuvoston selvityksessä käsitellään kysymystä Euroopan parlamentin paikkajaosta. Parlamentti on 7.2.2018 hyväksynyt ehdotuksen siitä, että 27 Ison-Britannian 73 parlamenttipaikasta jaettaisiin jäsenvaltioiden kesken. Suomi saisi ehdotuksen mukaan yhden lisäpaikan. Eurooppaneuvoston on määrä hyväksyä päätös parlamentin kokoonpanosta 28.—29.6.2018.

Valmis
5.0

Valtioneuvoston selvityksessä käsitellään myös kysymystä Ahvenanmaan maakunnan edustajasta Euroopan parlamentissa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi ei ole kannattanut Ison-Britannian EP-paikkojen tai osan niistä jakamista. Suomi on katsonut, että pienemmän EU:n tulisi tarkoittaa pienempiä toimielimiä. Ison-Britannian eron myötä on löydettävä säästökohteita. Myös tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvien laajentumisten varalle on jätettävä riittävästi paikkoja. Suomi on katsonut, että jos nykyisessä paikkajaossa olevia epäsuhtia halutaan korjata vaalikaudelle 2019 – 2024, se tulisi tehdä ensisijaisesti EU27:n tämänhetkisen paikkamäärän puitteissa.

EU-maiden päämiesten epävirallisessa keskustelussa esitettiin myös muita varauksellisia kantoja Euroopan parlamentin ehdotuksen suhteen. Mikään näistä jäsenvaltioista ei ole kuitenkaan esittänyt neuvottelujen avaamista paikkajaosta eikä myöskään ilmaissut olevansa valmis kaatamaan ehdotuksen.

Saavutettu laaja yhteisymmärrys ei vastaa Suomen aiemmin linjaamia tavoitteita. Suomi ei kuitenkaan ole valmis yksin kaatamaan parlamentin ehdotusta. Suomi voi tässä neuvottelutilanteessa hyväksyä kompromissina parlamentin ehdotuksen mukaisen paikkajaon kaudelle 2019—2024.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston selvitys koskee Euroopan parlamentin paikkajakoa. Selvityksessä parlamentin kokoonpanoa koskevana kysymyksenä mainitaan myös Ahvenanmaan maakunnan kannanotto maakunnan oman edustajanpaikan saamisesta Euroopan parlamenttiin. Perusteluna kannalleen Ahvenanmaan maakunta viittaa muun muassa siihen, että Suomen liittyessä EU:hun maakunnan lainsäädäntövaltaa siirrettiin merkittävästi unionille.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin tarkastellut kysymystä Ahvenanmaan maakunnan edustajanpaikasta Euroopan parlamentissa. Valiokunta on pitänyt Ahvenanmaan erityisaseman kannalta ymmärrettävänä Ahvenanmaan maakuntapäivien aloitetta vaalilain muuttamisesta niin, että Ahvenanmaan maakunta muodostaisi Euroopan parlamentin vaaleissa oman vaalipiirin, josta parlamenttiin valittaisiin yksi edustaja. Valiokunta kuitenkin totesi ehdotuksen sopivan huonosti suhteellisen vaalitavan vaatimukseen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen. Kokonaisuutena arvioiden kysymys Ahvenanmaan edustuksesta Euroopan parlamentissa oli perustuslakivaliokunnan mielestä viime kädessä poliittista ratkaisua edellyttävä asia (PeVM 13/2006 vp, s. 3/I).

Perustuslakivaliokunta on lisäksi vuonna 2007 arvioinut valtioneuvoston selvitystä Euroopan parlamentin paikkajaosta. Tuolloin valiokunta totesi, että valtioneuvoston kanta pyrkimyksestä vaikuttaa Euroopan parlamenttiin yhden lisäpaikan saamiseksi on perustuslakivaliokunnan mietinnössä 13/2006 vp ilmaistun kannan mukainen siltä osin kuin se perustuu Ahvenanmaan maakunnan erityisasemaan. Tavoitteena oli saada Suomelle Ahvenanmaan erityisasemaan perustuva lisäpaikka, jolloin Suomella olisi yksi paikka enemmän kuin muilla samankokoisina pidettävillä

jäsenvaltioilla. Tällainen ratkaisu olisi valiokunnan mukaan omiaan vähentämään niitä ongelmia, jotka suhteellisen vaalitavan vaatimus ja yhtäläisen äänioikeuden periaate asettavat sille, että Ahvenanmaan maakunnasta muodostettaisiin vaalipiiri yhden Euroopan parlamentin edustajan valitsemista varten. Perustuslakivaliokunta kiinnitti toisaalta huomiota siihen, että valtioneuvosto perusteli lisäpaikkatavoitetta myös alenevan suhteellisuuden periaatteella. Tämä oli valiokunnan mukaan Ahvenanmaan erityisasemaan verrattuna erillinen peruste, joka johdonmukaisesti sovellettuna ulottuisi koskemaan myös Suomen kanssa samankokoisina pidettäviä jäsenvaltioita ja puoltaisi näidenkin jäsenvaltioiden paikkamäärän nostamista vastaavalla tavalla. Tällöin lisäpaikan mahdollista osoittamista Ahvenanmaan maakunnalle olisi valiokunnan käsityksen mukaan arvioitava samoista lähtökohdista kuin valiokunnan mietinnössä 13/2006 vp (PeVL 6/2007 vp, s. 2/II).

Perustuslakivaliokunta toistaa käsityksensä siitä, että ehdotus Ahvenanmaan maakunnan edustajanpaikasta Euroopan parlamentissa sopii huonosti suhteellisen vaalitavan vaatimukseen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen, vaikka onkin syytä ottaa huomioon Ahvenanmaan osittain oma oikeusjärjestys. Valiokunta kuitenkin korostaa, että kokonaisuutena arvioiden kysymys Ahvenanmaan edustuksesta Euroopan parlamentissa on viime kädessä poliittista ratkaisua edellyttävä asia.

Perustuslakivaliokunta on Ahvenanmaan maakunnan Euroopassa ainutlaatuiseen erityisasemaankin viitaten pitänyt tärkeänä, että keskusteluja maakunnan vaikutusmahdollisuuksista Euroopan parlamentissa jatketaan eurooppalaisella tasolla (PeVM 13/2006 vp, s. 3/I). Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt käsiteltävässä valtioneuvoston selvityksessä viitataan vuoden 2009 valtioneuvoston periaatepäätökseen Ahvenanmaan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn sekä maakunnan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin (23.4.2009). Perustuslakivaliokunta pitää tärkeinä periaatepäätöksessä mainittuja myötävaikuttamista pyrkimyksiin kehittää maakunnan vaikutusvaltaa Euroopan parlamentin työskentelyssä ja Ahvenanmaan kansainvälisen erityisaseman ja itsehallinnon korostamista yhteisötasolla käytävissä tulevissa neuvotteluissa parlamenttipaikkojen jaosta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota Ahvenanmaan maakunnan osallistumiseen EU-asioiden käsittelyyn erityisesti Ahvenanmaan itsehallintolain 9 a luvussa säänneltyjen mekanismien kautta. Valiokunta korostaa sääntelyn käytännön toimivuuden merkitystä. Ahvenanmaan maakunnalle on annettava mahdollisuus esittää kantansa mahdollisimman varhaisessa valmisteluvaiheessa ja valmistelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27.4.2018

Valiokunnan lausunto PeVL 10/2018 vp

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Annika Lapintie vas
varapuheenjohtaja Tapani Tölli kesk
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Anna-Maja Henriksson r
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Ville Niinistö vihr
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Mats Löfström r
varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala